

MEDIA-ANALYSE | OVV-RAPPORT

Analyseperiode: 10.00 uur - 16 februari t/m 14.00 uur - 17 februari 2022

Maarten Berkelaar, Kim de Jeu & Dicky Meijer | Team M&A, DCo

 Vragen? Mail naar 5.1.2e@minvws.nl

Deze media-analyse bevat algemene bevindingen over de media-aandacht rondom de publicatie van het eerste deel van het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV). Ook schetst het een beeld hoe media over het rapport hebben geschreven en voor de volledigheid zijn daarnaast de belangrijkste stakeholder-acties op het rapport meegenomen.

Belangrijkste bevindingen

- Het OVV-rapport kan direct na publicatie rekenen op brede media-aandacht. Wat opviel tijdens de OVV-persconferentie is dat journalisten in hun vragen duidelijk op zoek waren naar een antwoord bij wie de 'schuld' zou liggen. Dit terwijl het doel van het rapport is 'lessen te trekken' voor de toekomst. Media zoeken daarbij naar kwalificaties en vragen voorzitter [5.1.2e](#) het beeld van het rapport in één zin samen te vatten, waarop de voorzitter zegt dit niet mogelijk is vanwege alle nuancerings. Ook wordt gevraagd waar de misvatting vandaan is gekomen dat we dachten goed voorbereid te zijn, terwijl blijkt dat we dat niet waren? Het is duidelijk dat de media in eerste instantie een stuk minder bezig is met vooruitblikken (de lessen voor later), maar terugblikken (waar ligt de schuld, wie heeft wat wanneer verkeerd gedaan.) Dat zet meteen de toon voor de volgende OVV-rapporten waarvan de eerstvolgende rond de zomer zal verschijnen. Gezien het gevoelige thema dat dan onder meer ter tafel ligt (vaccinatiebeleid), is het de verwachting dat de communicatiedynamiek op soortgelijke wijze zal verlopen met vooral een zoektocht naar 'de schuldige(n)'.
- Naast al het online nieuws dat gisteren vrijwel direct verscheen, wordt het OVV-rapport besproken aan de talkshowtafels, op radio en brengen de ochtendkranten uitgebreide analyses en (beeld)reportages. Na de eerste 'wave' met voornamelijk sec de conclusies uit het rapport, kwam in de berichtgeving al snel meer kleuring en duiding vanuit journalisten en commentatoren. In die duiding spreken media van een 'hard', 'kritisch' rapport met 'felle' en 'stevige' conclusies. Het niet-voorbereid-zijn op een pandemie wordt geduid als de 'duidelijkste conclusie' uit het rapport. De harde noten die het OVV-rapport kraakt over de aanpak voor de verpleeghuizen, worden door media getypeerd als 'een paardenmiddel met veel leed tot gevolg' (AD).
- In de berichtgeving wordt ook nadrukkelijk stilgestaan bij de (hoofd)rollen die RIVM-baas [5.1.2e](#) en voormalig VWS-minister Hugo de Jonge hebben gespeeld. Zo benadrukken media dat Van Dissel 'te nauw' betrokken was bij de crisis waardoor de focus te veel lag op het bestrijden van het coronavirus. Wat betreft De Jonge stellen media dat hij op 'felle kritiek' kon rekenen als gevolg van zijn 'man on the moon'-communicatiestrategie. Ook wordt uitgebreid stil gestaan bij de wederhoorreactie van De Jonge op het conceptrapport, waarbij wordt gesteld dat deze reactie minister Kuipers 'kan bemoeilijken' bij zijn analyse van het rapport.
- Direct na publicatie van het OVV-rapport laten de betrokken brancheorganisaties uit de ouderenzorg en verpleegkundigensector van zich horen. Het overall beeld is dat zij instemmen met de conclusies uit het rapport, zich herkend en erkend voelen in het leed van alle betrokkenen en hopen dat het kabinet er lessen uit trekt. Wel geven ze daarbij aan dat de conclusies 'niet nieuw' zijn voor hen, aangezien ze dit gedurende crisis al die tijd al continue adresseerden, maar dit werd genegeerd. Ook is er kritiek te horen dat de zorg nóg steeds "vooral gericht is" op ziekenhuizen. V&VN gaat nog een stap verder en wil excuses van het kabinet-Rutte voor de fouten in de eerste fase van de coronacrisis.
- Zoals te verwachten laat ook de politiek direct 'fel' (dixit ANP) van zich horen, waarbij de oppositie het rapport ziet als een 'bevestiging' van wat zij al die tijd al zouden hebben gepredikt in debatten, maar waar niet naar werd zou zijn geluisterd. Tijdens het coronadebat gisteren grijpt een 'woedende' oppositie (aldus de Volkskrant) dan ook haar kans het te hebben over de 'pijnlijke conclusies' uit het rapport. Volgens het FD zou het debat vooral zijn gegaan over de aanwijzingen dat adviezen van het OMT door het ministerie van VWS zijn 'bijgestuurd'. Ook Trouw beaamt dat de Kamer 'zeer kritisch' was op de bijsturingen vanuit VWS. Wat betreft het OVV-rapport wilde volgens de Volkskrant niet alle partijen in de Kamer wachten op de uitslag van een parlementaire enquête om conclusies te trekken over de crisisaanpak.
- Ook enkele experts roeren zich over de inhoud van het rapport en beamen wat er in staat, maar brengen ook enkele nuancerings aan en lijken daardoor wat milder en minder 'hard' in hun oordeel, zie ook verderop in dit stuk.

Mediabeeld

- Brede media-aandacht voor het OVV-rapport, ondanks dat er parallel ook ruim aandacht is voor het (deels gelekte) NIOD-rapport over Nederlands-Indië. Naast al het online nieuws dat gisteren vrijwel direct verscheen, wordt het OVV-rapport besproken aan de talkshowtafels, op radio en brengen de ochtendkranten uitgebreide analyses en (beeld)reportages.
- In de vervolgduiding spreken media van een 'hard', 'kritisch' rapport met 'felle' en 'stevige' conclusies. Het niet-voorbereid-zijn op een pandemie wordt geduid als de 'duidelijkste conclusie' uit het rapport. Zo kopt Trouw op haar voorpagina dat Nederland 'ten onrechte dacht klaar te zijn voor een pandemie' en stelt het AD dat de overheid 'zakke

voor coronatest'. Uitzondering hierin is de Volkskrant die het rapport als 'mild' typeert, al vragen zij zich af of dat in de vervolgonderzoeken ook nog zo zal zijn en zal daarin ook nadrukkelijker de schuldvraag naar voren komen.

- Media vatten de overige 'pijnpunten' samen als het zorgstelsel dat niet flexibel genoeg was, de 'stille ramp' in de verpleeghuizen die niet bijtijds werd opgepikt (o.a. afwezigheid van persoonlijke beschermingsmiddelen), de cijfers die in alle onzekerheid houvast boden met tunnelvisie als gevolg, het ontbreken van een landelijk draaiboek, de te invloedrijk rol van het OMT en ten slotte wilde het kabinet in de communicatie te veel hoop bieden. In de berichtgeving wordt vooral ingezoomd op de 'stille ramp' in de verpleeghuizen en brengen dit in beeld met reportages uit verpleeghuizen waar werknemers en inwoners de conclusies uit het rapport bevestigen.
- Direct na de publicatie van het rapport veel media-aandacht voor de rol die [5.1.2e](#) speelde tijdens de crisis. Media benadrukken dat uit het rapport naar voren komt dat Van Dissel "in vrijwel alle crisisteam aanwezig was", waardoor de focus te veel kwam te liggen op het bestrijden van het coronavirus. "De dominantie van dit perspectief maakte het moeilijker voor adviseurs en besluitvormers om breder te kijken dan het thema infectieziekten". De Volkskrant typeert het als 'OMT werd het orakel en de lievelingsadviseur van het kabinet ineen.' Daarnaast is er ook oog voor de twijfels van het net van mondkapjes die Van Dissel openlijk uitte waardoor vervolgens het vertrouwen in het coronabeleid aantastte, zo concludeerde de OVV. [Nieuwsuur](#) sprak van een 'geërgerde' [5.1.2e](#).
- Nadat de dag vordert verschuift de aandacht naar de rol van voormalig VWS-minister Hugo de Jonge die het volgens de Volkskrant 'moet ontgelden'. Media halen veelvuldig aan dat het OVV spreekt van een "terugkerend patroon waarin de minister besluiten neemt en toezeggingen doet terwijl nog niet duidelijk is of en hoe die te realiseren zijn." Dat beeld vat de OVV samen als een 'man on the moon'-strategie. Volgens het hoofdredactioneel commentaar van De Telegraaf is deze kritiek 'geen verrassing', evenmin als de reactie van De Jonge op het (concept)rapport. NRC typeert de reactie van De Jonge als 'fel' en stelt dat De Jonge het met zijn houding zijn opvolger 'moeilijk maakt', zo zal Kuipers iets moeten met zijn reactie: overnemen of zich ervan distantiëren. Volgens NRC deed Kuipers nu nog geen van beide. Volgens Trouw kan de reactie van De Jonge Kuipers bemoeilijken bij zijn analyse van het rapport: "Het kabinet is immers verantwoordelijk voor de reactie van de vorige minister. Kuipers kan hier niet zomaar afstand van nemen". Het hoofdredactioneel commentaar van De Telegraaf concludeert hierbij dat "een vernietigend rapport van de aanpak van de coronacrisis is ontstaan in moddergooien tussen de OVV en voormalig zorgminister Hugo de Jonge." Later op de avond schuift OVV-voorzitter Dijsselbloem nog aan bij Nieuwsuur om het te hebben over de zes pagina tellende brief van De Jonge (zie reacties).
- Ook benadrukken media het punt van hoe nu verder? Volgens AD valt het te bezien of het kabinet nu het roer om gaat gooien. Al zegt minister Kuipers in maart met een uitgebreide reactie te komen, waar volgens de krant ook misschien wat koerswijzigingen in te zien zullen zijn. "Pijnlijk was immers dat het ministerie als crisismanager voor veel 'verantwoordelijk' was, maar zelden 'bevoegd'. Die macht lag bij het gedecentraliseerde zorgstelsel. Het kabinet werkt daarom al aan een nieuwe 'landelijke functionaliteit infectieziektebestrijding'. Ofwel een nieuwe organisatie," aldus AD. Ook [RTL Nieuws](#) duikt in de mogelijke politieke gevolgen van het rapport. Volgens RTL-journalist [5.1.2e](#) worden er in Den Haag nu geen grote politieke gevolgen verwacht van dit eerste rapport: "Dat komt omdat ze de evaluaties in brokjes hebben opgedeeld. Door die keuze van het kabinet komen de politieke consequenties ook pas later. Wel verwacht ik een stevig debat in de Kamer en wellicht het opnieuw uitspreken van excuses richting bijvoorbeeld de verpleeghuizen." NRC trekt de onderzoeksresultaten breder en concludeert dat, hoewel het rapport conclusies trekt over de coronacrisis, 'de patronen die ze blootleggen evengoed het vermogen van de overheid raken om andere crises op te lossen - zie Groningen, de Belastingdienst, stikstof'.
- Naast de felle kritiek zijn er ook andere geluiden te horen in de media (al zijn die wel in de minderheid). Zoals hierboven al benoemd spreekt de Volkskrant van een 'mild' rapport en stelt AD-columnist [5.1.2e](#) dat het in Nederland niet echt chaos is geweest: "Zo bekeken heeft de overheid het deze twee jaar nog best goed gedaan."

Reacties

Brancheorganisaties

- **ANBO** zegt als de coronapandemie weer opblaait of als er een nieuwe uitbraak van een ander virus komt, het "nooit en te nimmer" mag gebeuren dat de verpleeghuizen weer volledig worden afgesloten van de buitenwereld. Ook wil de ouderenbond dat de overheid een ruime voorraad beschermingsmiddelen voor verpleeghuizen aanlegt, zodat er altijd ruim voldoende is voor medewerkers en bezoekers. De "stille ramp" die de OVV beschrijft, noemt ANBO "een pijnlijke misser". Het sluiten leidde volgens de ouderenbond tot "enorme eenzaamheid onder de bewoners, die maandenlang geen bezoek mochten ontvangen. Mensen zijn overleden zonder dat ze afscheid van hun familie hebben kunnen nemen. Dit zijn schrijnende situaties. Voor het welzijn van de bewoners was geen oog."
- **KBO-PCOB** ziet het OVV-rapport over verpleeghuizen als een "erkenning van het leed van alle bewoners, personeel, mantelzorgers en naasten". De ouderenbond hoopt dat er lessen worden getrokken uit de conclusies: "Hoe gaan we het beter doen zodat we nooit meer zulke dramatische beslissingen hoeven te nemen zoals sluiting van verpleeghuizen en onvoldoende beschermingsmaterialen voor verpleegkundigen in de verpleeghuizen?"
- De **Patiëntenfederatie** ziet nog steeds dat de aandacht in de zorg "vooral is gericht" op ziekenhuizen. Dat moet voortaan "anders en beter worden georganiseerd", stelt de organisatie. De Patiëntenfederatie beaamt dat "veel mis is gegaan in de verpleeghuizen" in de eerste maanden van de coronacrisis. "Het beeld is dat er vanaf dag een veel aandacht is

geweest voor de situatie in de ziekenhuizen, maar dat de bewoners en verzorgden in de verpleeghuizen over het hoofd zijn gezien", vat de koepelorganisatie het rapport samen. "Alles ging naar de ziekenhuizen, mondkapjes en andere verpleegmiddelen. Voor de verpleeghuizen bleef niets over." Dat heeft tot "ingrijpende en onwenselijke situaties geleid". De organisatie constateert dat "het misschien onnodige" leed niet ongedaan kan worden gemaakt, maar dat het "hoog tijd is om samen te kijken hoe de verpleeghuiszorg de middelen krijgt die nodig zijn, voor nu en om een eventueel nieuwe crisis het hoofd te kunnen bieden".

- **ActiZ** deelt en herkent de conclusie van de OVV dat er in eerste instantie te weinig oog was voor zorg in verpleeghuizen en bij mensen thuis: "Als ActiZ hebben we al vroeg in de crisis het ministerie gewezen op de schrijnende situaties in verpleeghuizen en het tekort aan beschermingsmiddelen en testen, maar daar is niet direct gehoor aan gegeven", stelt **voorzitter** 5.1.2e in een eerste reactie. Volgens de branchevereniging voor ouderenzorg heeft de focus van het OMT en de media op ziekenhuizen en ic's "niet geholpen om kwetsbare ouderen, chronisch zieken en onze medewerkers vanaf de start te wapenen tegen het virus". Maar, zo vervolgt De Wee, tijdens de eerste maanden van de coronacrisis is er wel veel "voortschrijdend inzicht opgedaan". Zo wordt genoemd dat de door de sector opgestelde handreiking voor bezoek tijdens corona in verpleeghuizen "uniek is in Europa". De tijdelijke sluiting van verpleeghuizen voor bezoek is ervaren als "dieptepunt. De sector zal er alles aan doen om zulke drastische maatregelen te voorkomen."
- **NU'91** zegt nog altijd niet te zijn gevraagd inzicht te geven in "alle noodsignalen" die bij de organisatie zijn binnengekomen. Volgens de zorgbond bevestigt het rapport dat veiligheid van zorgmedewerkers niet was geborgd: "Al vanaf het allereerste moment, begin maar 2020, hebben wij namens hen aan de bel betrokken over veiligheid, tekorten aan personeel en aandacht voor de niet-acute zorg", zegt voorzitter 5.1.2e. Ook stelt zij dat de overheid en werkgevers niet naar de verpleegkundigen en verzorgenden hebben geluisterd. Volgens Salden was de voorraad beschermingsmiddelen voor medewerkers onvoldoende en was er een beperkte testcapaciteit. Op basis van die schaarste werden de richtlijnen gemaakt: "Zo mochten zorgprofessionals in het begin bij een besmet persoon op anderhalve meter zorg verlenen zonder bescherming. Ze voelden zich niet gehoord en gezien en liepen onnodig risico. Een deel is daarom onnodig besmet geraakt. Ze zijn langdurig ziek geraakt, fysiek of mentaal."
- **V&VN** vindt dat er veel te weinig is geluisterd naar verpleegkundigen en verzorgenden. "Terwijl onze beroepsgroep veel eerder dan de artsen en virologen van het OMT zag dat medewerkers het virus in huizen binnen brachten, dat bewoners klachten niet konden uiten, dat bewoners met dementie niet goed te instrueren waren." **Voorzitter** 5.1.2e zegt dat bewoners en zorgverleners onnodig risico's hebben gelopen en onnodig besmet zijn geraakt: "Wij waren niet de baas over onze eigen veiligheid. De praktijk moet echt een formele rol krijgen in de crisisstructuur, en richtlijnen voor bijvoorbeeld persoonlijke beschermingsmiddelen moeten veel transparanter worden opgesteld. En medewerkers die nu nog met long covid zitten, moeten compensatie krijgen". Ook wil ze excuses van het kabinet-Rutte voor de fouten in de eerste fase van de coronacrisis: "Excuses voor de beïnvloeding van het OMT, waardoor verpleegkundigen en verzorgenden in verpleeghuizen minder beschermingsmiddelen kregen. En excuses voor dat we zijn genegeerd. Met alle consequenties van dien." Bij die excuses hoort volgens Buurman een financiële compensatie voor de zorgmedewerkers die zijn getroffen door long covid. **Verzorgende Marita de Kleijne-Peters** schoof woensdagavond aan bij [Op1](#). Ze voelde zich samen met haar collega's aan het begin van de coronacrisis aan hun lot overgelaten: "Heel erg zelfs. Eigenlijk zijn wij vanaf het begin zelf aan het uitvinden gegaan. Wat moeten we nu eigenlijk doen? Eigenlijk zijn we vanaf het begin monddood en onzichtbaar gemaakt."
- **Verenso** kijkt op de eerste periode van de coronapandemie terug "als op een slechte film". Volgens de vereniging van specialisten ouderengeneeskunde was de verpleeghuiszorg aanvankelijk nagenoeg niet in beeld. **Bestuursvoorzitter** 5.1.2e heeft haar organisatie al aan het begin van de uitbraak "continu aan de bel getrokken" en gevraagd om testen en persoonlijke beschermingsmiddelen voor de langdurige zorg: "Aanvankelijk vonden we helemaal geen gehoor, alle aandacht ging naar de ziekenhuizen. Terwijl de meest kwetsbaren in het verpleeghuis wonen". Volgens haar kwamen er pas beschermende middelen beschikbaar toen Verenso met cijfers in beeld kon brengen hoe ernstig de situatie in de verpleeghuizen was: "Daar hebben we ons hard voor gemaakt, een eigen registratie voor op moeten starten en ruim een maand op moeten wachten. Veel te lang. Dat ging ten koste van de gezondheid, veiligheid en welzijn van vele bewoners en professionals." De Groot ziet nog steeds dat de langdurige zorg voor kwetsbare ouderen niet als vanzelfsprekend wordt meegenomen bij de crisisaanpak: "Hoewel de druk op de langdurige zorg onverminderd hoog is, gaat het toch vaak weer over de ziekenhuiscijfers."

Experts

- **RIVM-directeur** 5.1.2e zegt in een eerste reactie het rapport eerst te willen bestuderen. Hij blijft er wel bij dat het dragen van mondkapjes tot schijnveiligheid kan leiden: "Omdat we zagen, ook in het buitenland, dat als mensen mondneusmaskers gebruiken, de 1,5 meter niet meer wordt aangehouden."
- **GGD GHOR Nederland-voorzitter André Rouvoet** zegt dat als de politiek niet meer geld steekt in de gezondheid van mensen Nederland bij een volgende pandemie ook niet voorbereid is. Hij wil dat de overheid meer doet om mensen te helpen met "gezond eten, bewegen, mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving". Want, zegt hij, "gezonde mensen zijn minder kwetsbaar. In de ziekenhuizen zagen we opvallend veel mannen van een jaar of 40, 50 met overgewicht. Je kunt niet elke opname voorkomen, maar mensen met een goede gezondheid, zonder overgewicht, maken minder kans op ernstige klachten dan mensen die niet de juiste keuzes kunnen maken, bijvoorbeeld door hun inkomen of woonomgeving." Daarnaast wil Rouvoet dat er geld gaat naar het begeleiden van ouders en kinderen, naar het opleiden van artsen, naar wetenschappelijk onderzoek en naar "een flexibele schil van GGD'ers die ingezet kunnen worden in tijden van crisis". Dat is geen nieuw geluid, benadrukt Rouvoet, na de Mexicaanse griep in 2009 was al

vastgesteld dat er meer geld nodig was voor publieke gezondheid. Dat geld kwam er niet, en "als je de lessen van de Onderzoeksraad bekijkt, moet je vaststellen dat we nu hetzelfde dreigen te doen. Zo investeren we niet in het bestrijden van infectieziekten, waardoor we bij een volgende pandemie weer moeten constateren dat we geen lessen hebben getrokken en niet voorbereid waren."

- **OMT-lid** ^{5.1.2e} bij [NPO Radio 1](#) in reactie op de vraag of hij ook vindt dat het OMT te veel invloed had: "Ja, zeker ik heb dat ook in dat boek verwoord dat op een gegeven moment zei Rutte "ik doe wat het OMT zegt" en toen schrokken wij echt wel. Ja dat is, 1 op 1 doorvertaling van de adviezen, dat is niet de bedoeling." Sven Kockelman: Nee, dus als Dijsselbloem zegt u zat veel te veel op de stoel van de politiek of u bent daar terechtgekomen, dan bent u het met hem eens? Kluytmans: "Ik vind dat dat heel duidelijke gescheiden moet blijven en dat is op een gegeven moment gemengd geraakt." Kockelman: "Hij zegt ook de rol van Van Dissel was te groot eigenlijk met zoveel woorden." Kluytmans: "Alle communicatie tussen het kabinet gaat allemaal via Van Dissel. Dat is ook zijn rol in de crisisstructuur, maar je moet kritisch bekijken of dat in zo'n langdurige crisis wenselijk is." Kockelman: "Dus u bent het eigenlijk wel eens met de conclusies van de OVV." Kluytmans: "Op hoofdlijnen ben ik het er wel mee eens. Ik vind de verpleeghuizen, daar kan nog wel wat genuanceerder naar worden gekeken naar mijn mening." 's Avonds bij [BEAU](#) 's zegt Kluytmans over zijn gesprekken die hij heeft gevoerd met de OVV: "Ik heb in ieder geval gezegd dat ik de structuur van het OMT richting kabinet en terug voor die lange termijn kwetsbaar vond. Er is eigenlijk maar één persoon die tussen het kabinet en het OMT staat, dat is ^{5.1.2e}. Het is denk ik altijd kwetsbaar als je iets aan één persoon ophangt." Ook vond Kluytmans dat er te veel besluiten en ongemakkelijke berichten aan het OMT opgehangen werden. "Wij zijn natuurlijk adviserend. Dat moet gewogen worden door het kabinet, met ook andere belangen gehoord, en dan tot een besluit komen. Je kreeg soms het gevoel, gaan wij nou hier het land besturen? Dat kan toch niet zo zijn, zo moet het niet zijn. Ik vond dat heel ongemakkelijk, wij zijn gewoon onafhankelijke adviseurs."
- **Hoofd-ic** ^{5.1.2e} **der Voort (UMCG)**: "We zijn bezig geweest om ons voor te bereiden op een pandemie, maar de voorbereiding hebben we nooit goed afgemaakt." Van der Voort stelt dat dit deels te wijten was, omdat het moeilijk bleek om met het ministerie het gesprek te voeren wat te doen bij te weinig capaciteit, daardoor hebben we het nu in het heetst van de strijd moeten oplossen. Daarnaast stelt Van der Voort dat de wetgeving hier niet goed op is toegerust. Over de 'stille ramp' in de verpleeghuizen en het gebruik van mondkapjes zegt van der Voort dat er sprake was van een verschil van inzicht en dat hij dit verschil niet goed kan verklaren. "Achteraf kunnen we zeggen dat mondkapjes daar wel degelijk nodig waren." Ten slotte zegt van der Voort: "Ik heb niet de illusie dat het volgende keer allemaal perfect zal gaan. Maar het is belangrijk om op een paar scenario's voorbereid te zijn. Je moet op z'n minst plan A en B hebben, daar kunnen we aan werken,"
- **Hoogleraar ouderengeneeskunde Cees den Hertogh** noemt het sluiten van verpleeghuizen voor bezoek 'een afschuwelijke noodrem' en 'meer dan spijtig' dat het zover is gekomen. "Ik stond achter die maatregel maar denk nu dat het niet nodig geweest zou zijn als we voldoende beschermingsmiddelen hadden gehad." Dat de verpleeghuiszorg achteraan in de rij stond omdat het geen acute zorg betrof moet het ministerie zich wel aanrekenen". Al stelt hij wel dat na de eerste golf veel is verbeterd: "Kwetsbare ouderen zijn zichtbaarder, de samenwerking binnen het OMT is goed en dat geldt ook voor de positie van verpleeghuizen. Voor een deel zijn de adviezen van de OVV dus al uitgevoerd. Nu moeten we ze goed borgen en consolideren." Tegen het [ND](#) zegt hij dat het hoog tijd is voor een maatschappelijk debat over hoe we met kwetsbare ouderen willen omgaan als er een gezondheids crisis is.

Politiek

- **Attje Kuiken (PvdA)**: "1) De conclusies van de onderzoeksraad komen niet onverwacht maar zijn hard: Nederland was onvoldoende voorbereid, de crisisstructuur rammelt en adviezen over mondkapjes zorgde tot veel onduidelijkheid. Verkeerde keuzes leidden tot een stille ramp in verpleeghuizen en thuiszorg. 2) En na twee jaar crisisbestrijding zijn we nauwelijks opgeschoten. Hoog tijd om te starten met de parlementaire enquête en echt lessen te trekken, want met het excuus 'overvallen te zijn door het virus' komt het kabinet niet meer weg."
- ^{5.1.2e} **(SP)**: "Het is gewoon zo verdrietig. Vanaf het begin van corona hebben we hier elk debat op gehamerd. De situatie in de verpleeghuizen was geen stille ramp, het kabinet keek weg. Zorgverleners moesten onveilig werken. De grootste schandvlek in de corona-aanpak."
- **Maarten Hijink (SP)** spreekt van een 'schoffering van het parlement en de bevolking': "Je kan in deze tijd beter een smartphone zijn op zoek naar een app dan een zorgverlener op zoek naar een mondkapje." Dat zei @MarijnissenL in april 2020. Het kabinet was laaiend, maar het was de spijker op de kop. Het ontbrak in de ouderenzorg aan noodzakelijke bescherming. #OVV"
- **Renske Leijten (SP)**: "Stille ramp" en "De 'stille ramp' in de verpleeghuizen was niet stil. Debat na debat werd gevraagd om bescherming voor bewoners en personeel. Toen Marijnissen vroeg om net zoveel enthousiasme voor bescherming als voor het ontwikkelen van een app, werd Rutte boos."
- **Sylvana Simons (BIJ1)** vindt al langer dat het coronabeleid "een opeenstapeling is van bewust gemaakte fouten met de gezondheid van ons allen als inzet." Ze heeft het OVV-rapport nog niet in detail gelezen, maar haar eerste indruk is dat haar standpunt "eerder wordt bevestigd dan ontkracht" door de OVV.
- **Eva van Esch (PvdD)**: "Conclusies uit #OVVrapport liegen er niet om. We gaan het rapport goed bekijken, maar dat NL 2 jaar geleden niet goed voorbereid was op de pandemie is duidelijk. Ondanks dat we nav de Q-koorts crisis toch al 12 jaar een dik rapport vol aanbevelingen hadden."
- **Kees van der Staaij (SGP)** vindt 'de rechtstaat in het geding' als de rollen van adviseurs en politici vermengd raken.
- **Lisa Westerveld (GroenLinks)** zegt dat het vertrouwen van de Kamer in de virusbestrijding is geschaad.

- Coalitiepartijen **VVD** en **D66** willen het rapport eerst nader bestuderen. "Het is belangrijk om goed te evalueren hoe de coronapandemie is aangepakt en welke lessen daar uit geleerd kunnen worden", zegt **VVD-Kamerlid Judith Tielen**. "We zullen er te zijner tijd met de minister over praten." Ook **CDA** zegt er later "uitgebreid" op te willen terugkomen. De **ChristenUnie** vindt dat er lessen getrokken moeten worden uit het rapport.

Journalisten

- Volgens **RTL-journalist** 5 1 2e worden er in Den Haag nu geen grote politieke gevolgen verwacht van dit eerste rapport: "Dat komt omdat ze de evaluaties in brokjes hebben opgedeeld. Door die keuze van het kabinet komen de politieke consequenties ook pas later. Wel verwacht ik een stevig debat in de Kamer en wellicht het opnieuw uitspreken van excuses richting bijvoorbeeld de verpleeghuizen."
- **Politiek-commentator Wouter de Winther (De Telegraaf)** zegt over de crisiscommunicatie dat het terecht is dat de OVV daar kritiek op had. Over voormalig VWS-minister Hugo de Jonge zegt hij dat hij te graag een te goede verwachting wilde voorstellen. Het publiek zag een minister dingen roepen die over twee weken anders bleken te zijn. Aan de andere kant, het is zijn bestuursstijl om het op deze manier aan te pakken en volgens de Winther zorgde hij er op deze manier ook voor dat organisaties met elkaar de schouders er onder gingen zetten: "Dat er door 5 1 2e wordt gezegd dat minister De Jonge verongelijkt zou hebben gereageerd dacht ik bij mijzelf: ik weet niet of Nederland daar nu veel mee opschiet als de een nu de ander onderzoekt en we daarna rollebollend kwalificaties over elkaar uitdelen. Het is belangrijk dat het kabinet heel goed gaat kijken wat is er opgeschreven en hoe kunnen we voorkomen dat we over een half jaar weer in dezelfde fuik zwemmen."
- **Nieuwsuur-verslaggever Arjan Noorlander** zegt dat je vanuit het kabinet vooral veel voorzichtigheid merkt, omdat de formele kabinetsreactie op het rapport nog moet komen: "Eigenlijk kwam er in het debat maar één concrete toezegging en dat is dat vanuit druk uit de Tweede Kamer de minister nu bereid is meer onderliggende stukken openbaar te maken. Meer notulen over hoe besluitvorming nou precies in al die in die informele overlegjes tot stand is gekomen. Zodat we meer inzage krijgen in hoe het nou eigenlijk gegaan is en we kunnen kijken of de conclusies die het OVV getrokken heeft inderdaad zo zijn of dat het misschien zelfs nog wel iets erger is; die inmenging van de wetenschap en de politiek."
- **Politiek-commentator Joost Vullings** zegt bij **Op1** dat het 'een pittig rapport' is met vaak harde kritiek, maar dat er door de Onderzoeksraad ook zeker begrip wordt getoond voor de situatie van toen: "Hugo de Jonge vond dat er nog meer begrip mocht zijn. Ik vind dat ze best wel vaak opschrijven dat het heel ingewikkeld was, dat er moeilijke keuzes waren, dilemma's. En dat er ook omstandigheden waren die je niet kon voorzien. Ze zeggen wel dat we niet voorbereid waren maar ze zeggen ook dat de minister van Volksgezondheid eigenlijk niet de macht had om te doen wat hij zou willen doen. Dat kun je als kritiek opvatten maar je kunt ook zeggen dat is eigenlijk misschien wel een steun in de rug."
- **Volkskrant-columniste Sheila Sitalising** zoomt in op het deel van het rapport waarbij de OVV stelt dat de 'kwalitatieve informatie' het verloor van de 'kwantitatieve informatie'. Ze noemt dit een mateloos boeiend deel van de analyse waarbij de crisisleiding zich fixeerde op alles wat meetbaar is. Volgens Sitalising is de cijferfixatie volgens haar wel heel erg Nederlands.

Overige

- Het **Veiligheidsberaad** wil ook in de toekomst de nog ontbrekende schakel zijn tussen het landelijk en het regionale niveau op het gebied van veiligheid. Het beraad wil die positie in de nationale veiligheidsstructuur nu wettelijk toegewezen krijgen van het Rijk. Het rapport helpt bij de voorbereiding van een eventuele volgende pandemie, aldus de burgemeesters uit het beraad. Ook zegt het eens te zijn met het OVV dat de zorgen om de zorg te centraal hebben gestaan: "Hierdoor was er minder ruimte voor input van andere sectoren dan de zorg en werd de maatschappelijke impact pas veel later meegenomen in de besluitvorming." Voor die punten heeft het Veiligheidsberaad in de afgelopen jaren ook aandacht gevraagd. "Maar we moeten niet vergeten dat dit rapport over de eerste fase van de epidemie gaat. We hadden te maken met een ongekende crisis waarin met weinig kennis en informatie in korte tijd veel en belangrijke beslissingen moesten worden genomen."
- **OVV-voorzitter** 5 1 2e zegt tegen **Nieuwsuur** dat de kritiek die Hugo de Jonge in december als minister van Volksgezondheid uitte op een concept-rapport van de OVV over de corona-aanpak "feitelijk niet waar" is. Hij zegt het niet eens te zijn met die kritiek. Hij benadrukt dat de werkwijze van de OVV juist "uniek" was omdat de Onderzoeksraad de crisisaanpak vanaf het begin in de gaten kon houden. "We zijn aan het begin van de crisis al begonnen. We hebben van het begin af aan al tweewekelijks met de hoofdrolspelers gebeld. We hebben steeds momentopnamen gemaakt, dat doen we tot de dag van vandaag." De onderzoekers zijn "bij bijna alle overleggen" aanwezig geweest "als vlieg op de muur". De Onderzoeksraad heeft de uitgebreide brief van De Jonge naar eigen zeggen ontleed en per punt beoordeeld. Er is volgens Dijsselbloem "gekeken: heeft de minister nou een punt? Dat is niet zo." Uit de brief blijkt ook "nog niet de bereidheid van de minister om wezenlijk te reflecteren op de fouten die gemaakt zijn".